

2011
PHILOSOPHY (Optional)
(Paper – I)
 तत्त्वज्ञान (वैकल्पिक)
 (पत्रिका – I)

Standard : Degree

स्तर : पदवी

Total Marks : 200

एकूण गुण : 200

Nature : Conventional (Essay) Type

स्वरूप : पारंपारिक (वर्णनात्मक)

Duration : 3 Hours

कालावधी : 3 तास

N.B. :

सूचना :

- 1) Answers must be written either in **English** or in **Marathi**.
 उत्तरे इंग्रजीमधून किंवा मराठीमधून लिहिली पाहिजेत.
- 2) Question No. 1 is **compulsory**. Of the remaining questions, attempt **any four** selecting **one** question from **each** Section.
 प्रश्न क्रमांक 1 अनिवार्य आहे. उर्वरित प्रश्नांमधून कोणतेही चार सोडवा पण प्रत्येक विभागातून एक प्रश्न निवडून सोडविणे आवश्यक आहे.
- 3) Figures to the **RIGHT** indicate marks of the respective question.
 उजवीकडील अंक संबंधित प्रश्नांचे गुण दर्शवितात.
- 4) Number of optional questions upto the prescribed number in the order in which they have been solved will only be assessed. Excess answers will not be assessed.
 ज्या क्रमाने निर्धारित संख्येपर्यंत पर्यायी प्रश्नसंख्या सोडविली आहे, तेवढीच प्रश्नसंख्या तपासली जाईल, अतिरिक्त उत्तरे तपासली जाणार नाहीत.
- 5) Credit will be given for orderly, concise and effective writing.
 नीटनेटक्या, संक्षिप्त व परिणामकारक लिखाणास श्रेय दिले जाईल.
- 6) Candidates should not write roll number, any name (including their own), signature, address or any indication of their identity anywhere inside the answer book otherwise he/she will be penalised.
 उत्तरपुस्तिकेच्या आतील भागात कोठेही उमेदवाराने बैठक क्रमांक, स्वतः किंवा इतरांचे नाव, पत्ता किंवा आपली ओळख देणारे चिन्ह नमूद करू नये अन्यथा तो शिक्षेस पात्र ठरेल.
- 7) In case of any ambiguity, English version will be considered as authentic.
 कोणत्याही प्रकारच्या संदेहाच्या स्थितीत, इंग्रजी भाषांतर ग्राह्य समजले जाईल.

SEAL

P.T.O.

1. Answer any four of the following questions. (10 marks each)

खालीलपैकी कोणत्याही चार प्रश्नांची उत्तरे द्या. (गुण प्रत्येकी १०)

110021

(a)	How does Buddhism refute the realistic view of Nyāya on the nature of universals.	10
	सामान्य विषयक न्यायाच्या वास्तववादी मताचे खंडन बौद्ध दर्शन कसे करते ?	
(b)	Discuss Plato's concept of self.	10
	स्वविषयक प्लेटोच्या संकल्पनेची चर्चा करा.	
(c)	How does Husserl extend the Cartesian method of doubt ?	10
	देकार्तच्या संशयपद्धतीचा विस्तार हुसर्ल कसा करतात ?	
(d)	Sketch briefly the Cārvāka view on knowledge.	10
	चार्वाकांच्या ज्ञानविषयक मताचा संक्षिप्त आढावा घ्या.	
(e)	State and explain the Buddhist theory of perception.	10
	बौद्धांचा प्रत्यक्षविषयक सिद्धान्त सांगून स्पष्ट करा.	

SECTION – A

विभाग – A

2. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या.

(a)	Give the definition of Pramāṇa and discuss its kinds according to Jainism.	10
	जैनमतानुसार प्रमाणाचे लक्षण सांगून त्याच्या प्रकारांची चर्चा करा.	
(b)	Explain Arthāpatti as a means of knowledge. Does Nyāya accept it as an independent means of knowledge ? Why and how ?	15
	प्रमाण म्हणून अर्थापत्तीचे स्वरूप सांगा. न्यायदर्शन त्यास ज्ञानाचे स्वतंत्र प्रमाण म्हणून स्वीकारते का ? का व कसे ?	
(c)	State and explain the Sāṃkhya Parināmāvāda. How does it differ from Vivartavāda of Vedānta ?	15
	सांख्यांचा परिणामवाद सांगून विशद करा. वेदांताच्या विवर्तवादाहून तो कसा भिन्न आहे ?	

3. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या.

(a)	Discuss briefly the nature and kinds of Alaukika Pratyakṣa according to Nyāya.	10
	न्याय दर्शनानुसार अलौकिक प्रत्यक्षाचे स्वरूप व प्रकार यांची थोडक्यात चर्चा करा.	
(b)	Explain the theory of Anirvacāniya Khyāti.	15
	अनिर्वचनीय ख्यातिवाद पूर्ण विशद करा.	
(c)	Discuss the view that Pratītyasamutpāda is a denial of causation.	15
	प्रतीत्यसमुत्पाद हा कार्यकारणभाव नाकारतो या मताची चर्चा करा.	

SECTION – B

Marks

विभाग – B

गुण

4. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या.

- (a) Bring out critically the distinction between a priori knowledge and a posteriori knowledge. 15
अनुभवपूर्व ज्ञान व अनुभवोत्तर ज्ञान यांतील भेद विवेचकपणे दाखवा.
- (b) Explain the sense-data theory of perception and bring out its limitations. 10
प्रत्यक्षाचा इंद्रियप्रदत्त सिद्धान्त सांगून त्याच्या मर्यादा स्पष्ट करा.
- (c) How does Kant overcome the Humean challenge to the possibility of science through his theory of causation ? 15
आपल्या कार्यकारणभावाच्या सिद्धान्ताच्या आधारे ह्यूमने दिलेले विज्ञानाच्या संभाव्यतेविषयीचे आव्हान कांट कसे मोडून काढतात ?

5. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या.

- (a) Bring out critically the nature and significance of the distinction between knowledge and opinion by Plato. 15
प्लेटोप्रणीत ज्ञान व मत यांतील भेद व त्याचे महत्त्व विवेचकपणे विशद करा.
- (b) Give a critical appraisal of Berkeley's subjective idealism. 10
बर्कलेप्रणीत ज्ञानाच्या व्यक्तिनिष्ठ आदर्शवादाचे विवेचक मूल्यांकन करा.
- (c) What problems are posed by the Cartesian dualism ? Discuss the attempts to solve them. 15
देकार्तीय द्वैतवादाने कोणत्या समस्या निर्माण केल्या आहेत ? त्या सोडविण्यासाठी केलेल्या प्रयत्नांची चर्चा करा.

SECTION – C

विभाग – C

6. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या.

- (a) How and why does Gilbert Ryle undertake the ordinary language analysis ? 15
गिल्बर्ट राईल हे सामान्य भाषा विश्लेषणाचा अंगीकार का व कसा करतात ?
- (b) How far A. J. Ayer is successful in rejecting metaphysics ? Discuss fully. 15
सत्ताशास्त्र नाकारण्यात ए. जे. एअर कितपत यशस्वी झाले आहेत ? सविस्तर चर्चा करा.
- (c) Give a brief account of the critique of sovereign self. 10
स्वायत्त स्वच्या मीमांसेचे थोडक्यात विवेचन करा.

P.T.O.

7. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या.

- (a) State and discuss the nature and significance of the doctrine of forms of life according to Wittgenstein. 15
विट्गेनस्टाईनप्रणीत जीवनानुबंधाच्या सिद्धान्त मांडून त्याचे स्वरूप व महत्त्व यांची चर्चा करा.
- (b) How does P. F. Strawson's concept of person presuppose Kantian metaphysics? Explain. 15
पी. एफ. स्ट्रॉसन यांची व्यक्तिसंकल्पना कांटप्रणीत सत्ताशास्त्राला कशा प्रकारे गृहीत धरते ? स्पष्ट करा.
- (c) Why does post-modernism bring out the limits of reason? 10
उत्तर आधुनिकतावाद विवेकक्षमतेच्या मर्यादा का दाखवितो ?

SECTION - D विभाग - D

8. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या.

- (a) Bring out the difference between truth and validity. 10
सत्यता व वैधता यांतील फरक दाखवा.
- (b) What is a direct proof? Explain with examples. 10
प्रत्यक्ष सिद्धता म्हणजे काय ? सोदाहरण स्पष्ट करा.
- (c) Explain with examples singly general propositions. 10
एकवाची सामान्य विधाने सोदाहरण स्पष्ट करा.
- (d) Discuss with example any one definition of Vyāpti. 10
व्याप्तीच्या कोणत्याही एका लक्षणाची सोदाहरण चर्चा करा.

9. Answer the following sub-questions :

खालील उपप्रश्नांची उत्तरे द्या.

- (a) Explain the square of opposition of propositions as stated by Aristotle and give its modern version. 10
ऑरिस्टॉटलने सांगितलेल्या विधानांच्या विरोध चौरस स्पष्ट करून त्याचे आधुनिक रूप सांगा.
- (b) How are propositions obtained from propositional functions? Explain with examples. 10
विधानफलनांपासून विधाने कशी प्राप्त होतात ? सोदाहरण स्पष्ट करा.
- (c) State and explain the rules of qualification. 10
संख्यीकरणाचे नियम सांगून विशद करा.
- (d) What role does Parāmarśa play in obtaining inferential knowledge? Explain with example. 10
अनुमितिप्राप्तीमध्ये परामर्शाची भूमिका कोणती ? सोदाहरण स्पष्ट करा.